

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ТИПОЛОГІЗАЦІЇ ФІНАНСОВИХ ІННОВАЦІЙ

Розглянуто методологічні підходи щодо типології фінансових інновацій, які розширено завдяки введенню нових характерних ознак, запропоновано новий варіант типології на засадах фінансового інжинірингу.

Methodological approaches for typology of financial innovations are considered. A new variant of typology on principles of the financial engineering is suggested.

Ключові слова: фінансові інновації, фінансовий інжиніринг, типологія фінансових інновацій.

Вступ

Історія показує, що фінансові інновації були критичною та постійною частиною економічного ландшафту за минулі декілька століть. На сьогодні вони також входять до найважливіших характеристик сучасного банківського бізнесу в більшості країн світу поряд з фінансовою глобалізацією, дерегулюванням ринку банківських послуг, посиленням конкуренції в банківській справі, комп'ютеризацією та фінансовим інжинірингом, зростанням ризиків. Оскільки вітчизняна теорія інновацій тільки формується, тому проблеми фінансових інновацій в банківській сфері заслуговують на детальне і всебічне вивчення та обговорення.

У науковій літературі питання класифікації інновацій достатньо глибоко досліджені та надаються з різним ступенем і повнотою деталізації. Базовою вважається класифікація Й. Шумпетера, де виділяються продуктові, процесні, сервісні, маркетингові й управлінські інновації [1]. Оскільки інновація є комплексним, багатогранним науковим поняттям, базова класифікація в подальшому була значно розширена за рахунок вторинних ознак. Найбільш повними на даний час вважаються класифікації В. М. Аньшина [2, с. 19–25], П. М. Завліна [3, с. 28], В. І. Кабаліної [4, с. 142–144], А. І. Пригожина [5, с. 170–175], Д. М. Степаненка [6, с. 77–79], Є. А. Уткіна [7], Р. А. Фатхутдінова [8, с. 14–15], М. А. Йохна [9, с. 25–27].

У цих класифікаціях визначено базові групи інновацій – матеріально-технічні, управлінські, соціально-економічні. Більша деталізація досягається введенням різноманітних критеріїв, за кожним з яких виділяють конкретні види інновацій, серед яких: рівень новизни, характер результату та сфера застосування, темп і механізм здійснення інновації, фаза й особливості інноваційного процесу, вид ефекту та ін. Комбінація різноманітних критеріїв щоразу породжує новий варіант класифікації, а прагнення авторів охопити як можна більше критеріїв призводить до значного рівня їх надмірності.

Аналіз російської та вітчизняної фінансової літератури показав, що підходи класифікації фінансових інновацій, відповідають класичним, які загалом запроваджуються для інновацій, але специфіка фінансових інновацій потребує інших методологічних підходів щодо їх типологізації.

Постановка завдання

Метою статті є визначення ключових факторів, які пояснюють різноманітність фінансових інновацій, обґрунтування необхідності проведення типологічного опису і зіставлення фінансових інновацій для їх ідентифікації та систематизації, розширення існуючих і формування нового варіанту типології.

Результати дослідження

У структурному аналізі сутності фінансових інновацій важливим є не лише розуміння поняття змісту й ефектів фінансових інновацій, а також уміння їх ідентифікувати та систематизувати, використовуючи підходи класифікації та типологізації.

Тлумачний словник Ожегова зазначає типологію (від греч. τύπος – відбиток, форма, зразок і... логія) як класифікацію, що є співвідношенням різних типів предметів, явищ усередині їх системи в цілому [10].

В економічних словниках та енциклопедіях типологія трактується як: 1) метод наукового пізнання, в основі якого розподіл систем об'єктів і їх угруповання за допомогою узагальненої моделі або типу, що ідеалізується. Типологія використовується з метою порівняльного вивчення істотних ознак, зв'язків, функцій, відношенні, рівнів організації об'єктів, що співіснують та/або розділені в часі. 2) результат типологічного опису та зіставлення [11, 12].

Підходи класифікації фінансових інновацій, які наведені в російській та вітчизняній науковій літературі відповідають класичним, до яких перш за все відноситься класифікація Й. Шумпетера, де в якості базової ознаки прийнято об'єкт застосування інновації [1, с. 168]. У подальшому вчені уточнювали перелік і зміст форм прояву сутності фінансових інновацій. Так П. Туфано [13] і польські вчені виокремили типи інновацій [14, 15]: продуктові, послугові, процесні, організаційні. Балабанов І. Т. надав уточнення відносно продукту (товар, послуга) та ввів узагальнену форму – операція (технології, форми, методи, структури). Він також визначив додаткову ознаку – цільову, за якою слід відрізняти кризові та реактивні інновації [16, с. 29]. Деякі дослідники пов'язують фінансові інновації з фінансовим ринком і прирівнюють їх до нових фінансових інструментів, інші, враховуючи зростання впливу новітніх інформаційних і комунікаційних технологій – до нових технологій. Не вдаючись до детального висвітлення поглядів різних учених, на нашу думку, цілком доцільним є розширення форм прояву сутності фінансових інновацій (інструмент, процес, інститут) через включення таких форм як продукт, технологія, послуга, ринок.

За рівнем новизни інновації можуть бути – міжнародні, національні, суб'єкту господарювання. Враховуючи вплив процесів глобалізації на формування організаційних структур і систем управління господарюючих суб'єктів, можна ввести новий рівень – окремого структурного підрозділу суб'єкту господарювання. Іншою ознакою в базовій класифікації інновацій є сфера застосування. Сахацька О. М. у книзі [17, с. 125-128] розглянула фінансові інновації за клієнто-орієнтованим підходом і визначила шість типів: по-перше, за сферою застосування – регулятивні, податкові, бухгалтерські; по-друге, визначила нові – конкурентні, релігійні й інновації невігластва. Поза увагою автора залишилась банківська сфера, яка на даний час є найінноваційнішою з усіх сфер фінансової діяльності. Банківські інновації активно впроваджуються та дозволяють удосконалити регулюючу, управлінську й організаційну діяльності, оптимально розподіляти ресурси, мінімізувати витрати, постійно вдосконалювати канали надання банківських послуг і поліпшення їх якості. Все це дозволяє підвищити ефективність банківської діяльності, зростання конкурентоспроможності на національному та міжнародному фінансових ринках.

Слід зауважити, що класифікації фінансових інновацій на основі базових ознак, які відмічені вище, мають певні недоліки. Визначення класифікаційної ознаки є необхідністю, але угруповання має умовний характер тому, що об'єкти класифікації можуть відрізнитись також і за іншими ознаками. Тобто за кожною ознакою формується як би то автономна класифікаційна площина, що не дозволяє виявити закономірності співвідношення між ними та не сприяє виявленню внутрішньої організації згурпованої множини як цілісної системи. Як стала структура з чітким визначенням класів деякої множини схожих реальних об'єктів, з розподілом границь між ними й однозначним відношенням кожного об'єкту до того чи іншого класу, класифікація не може повною мірою надати оцінку значимості, особливості механізму забезпечення та ефективності окремого виду інновацій. Тому, на нашу думку, для фінансових інновацій доцільним є використання типології. Теоретична типологія базується зазвичай на розумінні об'єкту як системи, що пов'язано з виокремленням системоутворюючих зв'язків, з побудовою уявлення про структурні рівні об'єкту. В основі емпіричної типології – кількісна обробка й узагальнення експериментальних даних, фіксація стійких ознак схожості та відмінності.

Не зменшуючи переваги класифікації слід усе ж таки відмітити, що типологія не на стільки сувора та стійка, що дозволяє:

- змінювати основні критерії внаслідок трансформації як мети дослідження, так і об'єктів (поява нових елементів, встановлення нових зв'язків);
- забезпечити орієнтацію на єдність внутрішніх ознак інновацій, які визначають їх сутність;
- визначити максимальну відмінність між типами та мінімальну відмінність у межах типу;
- припустити існування об'єктів, які одночасно відносяться до декількох типів або таких, що не відповідають жодному з означених типів, тобто є атипичними.

Більшість зарубіжних дослідників упроваджують типологічний підхід. Зокрема підхід П. Туфано базувався на двох вимірах – механізмі, за допомогою якого інновації змінюють здатність або мотивують до праці, та посередниках, що забезпечують інноваційний процес [13].

У. Абернаті та Дж. Уттербак запропонували типологію процесних і продуктових інновацій, що відбиває тісний взаємозв'язок між інновацією (кінцевим продуктом), інноваційним процесом і стратегією компанії [18].

У. Абернаті і К. Кларк поставили рівень новизни інновації в залежність від достатності технологічних і ринкових знань фірми [19], К. Кларк і Р. Хендерсон – знання про компоненти продукту та знання про зв'язки між ними (архітектурні знання) [20].

Р. Чанді та Дж. Прабху запропонували мета-типологію інновацій, яка виключає надмірність і дублювання, розглядає сукупність інновацій у двох вимірах: перший – властивість та ефект, другий – об'єкт, клієнт, компанія (табл. 1).

Таблиця 1

Мета-типологія інновацій [21]

Рівень новизни				
		об'єкт	тип	структура
Характеристичні властивості	власивість	продукт/сервіс/процес; технологічний прорив/ інноваційна платформа; інноваційні компоненти; архітектура/ дизайн; бізнес-модель	проникнення на ринок; руйнівний	нові форми; організаційно/ адміністративно/ управлінські
	ефект	радикальний; революційний	дискретний; руйнівний	компетенція-руйнівна, потребує нові навички та знання; компетенція-посилююча, базується на існуючих навичках і знаннях; руйнівний

Особливість фінансової сфери, комплексний характер і постійне збільшення різноманіття фінансових інновацій, нетривалий термін життєвого циклу деяких з них, належність однієї інновації до багатьох функцій, обумовлюють доцільність використання типологізації. У порівняльному аналізі фінансових інновацій типологізація дозволяє представити всю множину фінансових інновацій як цілісну систему:

$$T = \{CT_1, CT_2, \dots, CT_k, \dots, CT_N\}, \quad (1)$$

де CT_k – підмножина інновацій за типом, $k = 1 \div N$ – тип інновації.

Підмножина інновацій k -го типу:

$$CT_k = \bigcup \left\{ CT_k (V_1 \vee V_2 \vee V_3 \vee \dots \vee V_n) F_{j=1 \div n}^{j=1 \div m} \right\}, \quad (2)$$

де $(V_1 \vee V_2 \vee V_3 \vee \dots \vee V_n)$ описує окремих вид типу, $F_{j=1 \div n}^{j=1 \div m}$ – форму нововведення.

Кількість форм може бути необмеженою, тобто тип фінансової інновації визначає сукупність новацій, які мають загальні ознаки, прояв яких в єдності закономірностей і тенденцій розвитку на основі подібності властивостей та засобів їх реалізації.

Підтвердженням такого підходу аналізу та систематизації фінансових інновацій є дослідження зарубіжних учених А. Вівеса та ін. [22], Дж. Фіннерті [23], Гріффіса і Де Ліма [24], Д. Сеттела та ін. [25], Л. Бертоліні [26], К. Плоєга [27], Н. Гріґа [28], К. Переса [29], кожен з яких намагався надати власну типологію, вибираючи різноманітні вектори виміру й оцінки новацій.

Першу типологію фінансових інновацій в 1988 році надав Банк міжнародних розрахунків (Bank of International Settlements, BIS), яка була двофакторною за поділом на балансові та позабалансові фінансові інструменти з визначенням у кожному типі наступних видів [30]: інновації з передачею ризику, які зменшують ризик або надають можливість захисту від нього; інновації, що підвищують ліквідність; інновації капіталу.

Вважаючи головною ознакою функціональність, Р. Мертон запропонував типологію фінансових інновацій орієнтовану на [31, с. 5]:

- управління рухом фінансових ресурсів у часі та просторі (Нау-рахунки, індивідуальні пенсійні рахунки, брокерські рахунки управління готівкою тощо);
- забезпечення механізму консолідації фінансових ресурсів (фонди муніципальних облігацій, взаємні фонди грошового ринку, венчурні фонди тощо);
- управління фінансовими ризиками (похідні фінансові інструменти, хеджування, страхування тощо);
- отримання інформації, необхідної для прийняття рішень, та уникнення асиметричності інформації;
- мінімізацію морального ризику та недобросовісної поведінки окремих суб'єктів;
- проведення платежів через розрахункові та платіжні системи (кліринг, роздрібний банківський бізнес, картковий бізнес тощо).

Німецькі дослідники відмічають, що більшість фінансових інновацій, ґрунтується на запозиченні вже існуючих і перевірених практикою елементів, властивих традиційним формам фінансування. Завдяки новим комбінаціям і частковій зміні цих елементів стають можливими фінансові угоди, які поєднують у собі різні якості. Загальним принципом побудови фінансових інновацій є послідовний розподіл фінансової угоди на окремі компоненти, надалі ізолювання їх або нове угруповання та запуск в обіг серед різних учасників ринку. Варіант типології відповідно до змісту фінансових інновацій, посилаючись на німецькі джерела надано на рис. 1, що поєднує об'єктно- і процесно-орієнтовані підходи [32, 33].

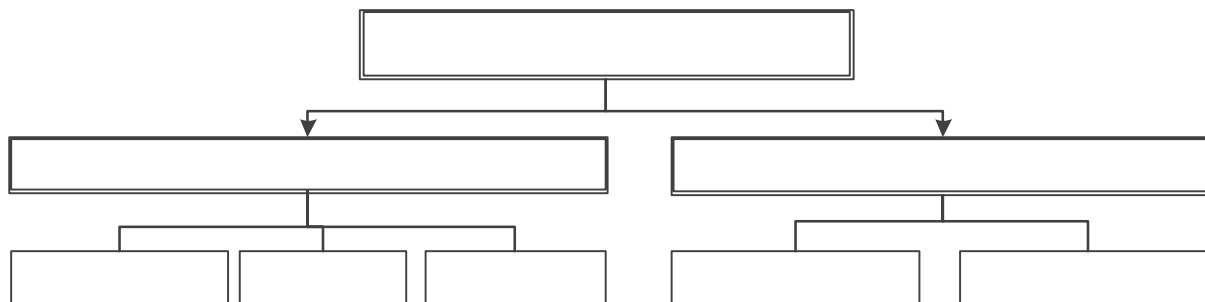

Рис. 1. Типологія фінансових інновацій за економічним змістом [32, с. 46]

Так, на нашу думку, для типу інновацій на основі інформаційно-комунікаційних технологій, наприклад для банку, можна визначити наступні групи відповідно до бізнес-архітектури, кожна з яких буде включати інноваційні фінансові продукти та технології, які:

1) спрямовані на вдосконалення внутрішніх бізнес-процесів, підвищення ефективності діяльності як суб'єкта господарювання (рівень back-office – автоматизація банківської діяльності, системи інформаційної безпеки тощо);

2) дозволяють удосконалити незалежну оцінку портфелів банку, контролювати за дотриманням різноманітних лімітів, підвищити якість підготовки даних для прийняття рішень щодо управління ризиками (рівень middle-office – система перевірки позичальника в бюро кредитних історій, система розрахунку скорингового балу тощо);

3) орієнтовані на розширення роздрібного бізнесу, забезпечення взаємодії з клієнтами (рівень front-office – інтернет-банкінг, Call-центр, CRM-системи тощо);

4) забезпечують облік (рівень accounting – автоматизація обліку, відповідність до МСФЗ).

Підкреслюючи важливість дослідження фінансових інновацій, У. Скотт запропонував типологію фінансових інновацій (рис. 2), де функціональність визначається належністю до однієї з підсистем інфраструктури фінансової системи, до якої автор відніс контракти, капітал, грошові потоки, зменшення ризиків, регулюючу й організаційну підсистеми. Підсистеми взаємозв'язані та взаємозалежні. Тип інновацій визначено як руйнівні та підтримуючі. Нові інструменти представляють модульні нововведення, взаємозв'язки і взаємний вплив – через комплексні. В подальшому ідентифікацію видів інновацій автор пропонує проводити спираючись на відомі дослідження фінансової інфраструктури [34].

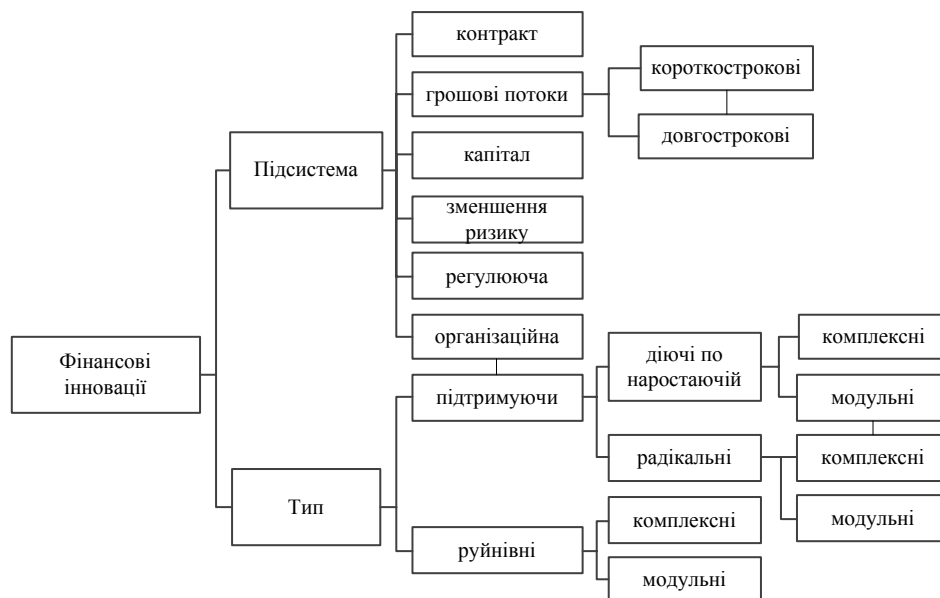

Рис. 2. Типологія для оцінювання інновацій фінансових систем [34]

Дж. Фіннерті, на підставі аналізу майже 100 фінансових інновацій, де фінансові продукти та послуги були розглянуті в якості єдиної категорії інноваційних фінансових інструментів, провів їх угруповання на [23, с.130-131]: фінансові інструменти споживчого типу (consumer-type financial Instruments), цінні папери (securities), фінансові процеси (financial processes), фінансові стратегії та рішення (financial strategies/solutions). Список Фіннерті, показав, що найбільш широко представлені інновації щодо зниження операційних витрат, перерозподілу ризиків, процентних ставок і запровадження можливостей новітніх технологій.

На даний час список Фіннерті може бути доповнено новими видами інновацій, проте він залишається актуальним щодо аналізу причин виникнення фінансових інновацій, які, на нашу думку, можна вважати також стимулами для отримання переваг або реакцією на окремі процеси (події) фінансової індустрії, а саме: переваги у сфері оподаткування, зниження операційних витрат, зниження агентських витрат, перерозподіл ризиків, підвищення ліквідності, регулювання та законодавство, рівень процентних ставок, а також їх мінливість, рівень цін та його мінливість, академічність, вигоди від удосконалення фінансової звітності, технічні досягнення.

Зовсім інший варіант типології фінансових інновацій запропоновано венесуельським ученим і експертом з питань технологій та соціально-економічного розвитку К. Перес на підставі аналізу фінансових інновацій періоду з 1929 по 2007 роки відповідно до ролі фінансового капіталу в інноваційних процесах [28]. Інновації за їх аналітичними характеристиками були віднесені до таких шести типів: фінансового

забезпечення розробки та впровадження нововведень, розвитку і розповсюдження інновацій; модернізації фінансових послуг; залучення нових інвестиційних ресурсів і перерозподілу ризиків; рефінансування зобов'язань або мобілізації активів; сумнівні інновації (табл. 2).

Інновації першого типу орієнтовані на пошук нових джерел фінансування для реалізації інноваційних стратегій та проєктів, за відсутністю яких неможлива ініціалізація інноваційного процесу, розробка та вихід нововведень на ринок. Найбільш позитивний ефект забезпечують інновації другого типу, які характеризують етап активного зростання та розвитку.

Третій тип інновацій орієнтовано на вдосконалення існуючих і впровадження нових каналів надання послуг, підвищуючи таким чином їх якість і ефективність, що сприяє розвитку та стабілізації фінансового ринку. Модернізація здійснюється за рахунок нових інформаційних і комунікаційних технологій, які дозволяють знизити вартість нових послуг та інструментів. Насиченість ринку продуктами та послугами обов'язково веде до зниження попиту, внаслідок чого збільшуються витрати та зменшуються ресурси для їх покриття. Тому цілком виправданими є інновації типу залучення нових інвестиційних ресурсів, спираючись на нові маркетингові підходи. Інновації рефінансування зобов'язань або мобілізації активів є особливо актуальним і дієвим механізмом рішення проблем з платежами в умовах кризових явищ в економіці.

Таблиця 2

Типологія фінансових інновацій [28, 36]

Тип інновації	Вид інновації орієнтований на функцію
А. Забезпечення розробки та впровадження нововведень	радикальні
	збільшення інвестицій та/або перерозподіл ризику
	створення та забезпечення нових інфраструктур
В. Забезпечення розвитку та поширення	сприяння інвестуванню або торгівлі новими продуктами і послугами
	зростання інновацій або розповсюдження продукції
	сприяння державному фінансуванню в певному середовищі або надзвичайних обставинах
С. Модернізація фінансових послуг	здатність до поширення (створення) продукції
	інтеграція технологій
	розвиток нових організаційних форм і сервісів орієнтованих на клієнтів
D. Залучення нових інвестиційних ресурсів і перерозподіл ризиків	упровадження нових фінансових інструментів і методів
	залучення малих інвесторів
	сприяння перерозподілу та стимулювання прийняття ризиків
F. Рефінансування зобов'язань або мобілізація активів	реструктуризація зобов'язань
	купівля активів
	придбання та мобілізація ренти
E. Сумнівні інновації	використання недосконалості законодавства
	використання асиметричності інформації
	побудова фінансових схем

До сумнівних інновацій віднесено інновації як такі, що є ненадійними, мають погану репутацію та, в більшості своїй, є соціально небажаними. Використовуючи недосконалість законодавчого та нормативного регулювання або неоднозначність трактування окремих положень, а також асиметричність інформації, такі інновації спрямовані на зменшення чи взагалі уникнення регулюючого або податкового тиску.

Так, наприклад, у відповідь на вимогу Базелю II до капіталу банки розробили інструмент для збереження структури балансу через високо ризикований спеціальний засіб SPE/SPV (Special Purpose Entity/Vehicle), за допомогою якого вони структурують випуск облігацій та покращують кредитну якість сек'юритизованих позицій. Кредитна підтримка банку-оригінатора позики SPV/SPE відноситься до показників, що зменшують величину капіталу, і, як слідство, на означений кредит не розповсюджується вимога нормативу, що обмежує концентрацію ризиків. Негативним проявом сумнівних інновацій є фінансові махінації та фінансові схеми легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом.

Розвиток міжнародного фінансового ринку означив появу значної кількості інноваційних фінансових інструментів (похідні цінні папери, інновації у сфері боргових інструментів, гібридні цінні папери, структуровані фінансові продукти та ін.) та інноваційних фінансових технологій (інновації на основі сучасних інформаційних технологій, сек'юритизація, інші інноваційні технології). Сучасним інструментом створення нових фінансових продуктів, надання інноваційних характеристик вже існуючим, конструювання пакетних продуктів на їх основі є фінансовий інжиніринг.

Типологія дозволяє не тільки угруповувати інновації відносно характерних ознак, але й проводити порівняльний аналіз їх істотних особливостей, зв'язків, функцій для виявлення закономірностей і прогнозування новацій з новими властивостями. Саме з позицій фінансового інжинірингу до ознак визначення типу та видів інноваційних фінансових продуктів віднесемо метод фінансового інжинірингу (конструювання, декомпозиція, пакетування), інструмент фінансового інжинірингу (на основі базових фінансових інструментів, окремих деривативів або їх пакету), базис використовуваного інструменту фінансового інжинірингу (товар, валюта і валютні цінності, процент, цінні папери); складність структури

(одиничний фінансовий інструмент або пакет), модифікований параметр (строковість, платність, забезпечення, спосіб погашення, валюта випуску). Запропонований підхід дозволить сформуванню повну характеристику інноваційного фінансового продукту, а також досягнути множини видів окремого типу інновації.

Висновок

Питання типологізації інновацій важливе як для теорії, так і для практики банківського бізнесу. Типологізація нововведень передбачає визначення базових і унікальних характеристик, що дозволяє стверджувати про появу нового типу інновації або нового виду інновації існуючого типу; визначити взаємозалежність і взаємовплив між різними типами та видами нововведень у загальній системі; конкретизувати структуру нововведення, а також спрогнозувати ефекти фінансових інновацій.

Аналіз зарубіжної та вітчизняної наукової літератури показав відсутність єдиної типології фінансових інновацій. Методологічні підходи дослідників означили різноманітність існуючих типологій, деякі з яких є проекцією існуючих класифікацій інновацій та не відображають особливу природу фінансових інновацій. Існуючі на даний час класифікації фінансових інновацій за базовими ознаками можна трактувати як попередні (первинні) типології, поряд з якими формуються інші типології за різноманітними структурно-функціональними критеріями.

Так, враховуючи інтенсивний розвиток інформаційних технологій інноваційні фінансові технології на їх основі доцільно розглядати на рівні вдосконалення внутрішніх бізнес-процесів (back-office), аналізу і підготовки прийняття рішень щодо управління ризиками (middle-office), роздрібного банківського бізнесу (front-office), забезпечення автоматизації обліку (accounting).

Поширення міжнародної банківської діяльності та розвиток фінансового інжинірингу дозволяє в якості ознак типологізації інноваційних фінансових продуктів визначити метод фінансового інжинірингу, інструмент фінансового інжинірингу, базис використовуваного інструменту фінансового інжинірингу, складність структури, модифікований параметр.

Таким чином, типологія фінансових інновацій – результат складної та багаторівневої реконструкції досліджуваної множини нововведень. Для кожної сфери фінансової діяльності може бути поставлена відповідність множини типологій фінансових інновацій, сукупність яких надає можливість забезпечити формування та розвиток окремого наукового напрямку фінансових інновацій в загальній теорії інновацій.

Література

1. Шумпетер Й. Теория экономического развития / Шумпетер Й. – М. : Прогресс, 1982. – 270 с.
2. Инновационный менеджмент: Концепции, многоуровневые стратегии и механизмы инновационного развития : [учеб. пособие / под ред. В. М. Аньшина, А. А. Дагаева]. – 3-е изд., перераб., доп. – М. : Дело, 2007. – 584 с.
3. Основы инновационного менеджмента: Теория и практика : [учеб. пособие / под ред. П. Н. Завлина и др.]. – М. : ЗАО «Изд-во «Экономика», 2000. – 475 с.
4. Инновации в постсоветской промышленности : ч. 1 / [под ред. В. И. Кабиной]. – Сыктывкар : Изд-во Сыктывкарского ун-та, 2000. – 259 с.
5. Пригожин А. И. Нововведения: стимулы и препятствия (социальные проблемы инноватики). / А. И. Пригожин. – М. : Политиздат, 1989. – 271 с.
6. Степаненко Д. М. Классификация инноваций и ее стандартизация / Д. М. Степаненко // Инновации. – 2004. – №7. – С. 77–79.
7. Уткин Э. А. Инновационный менеджмент / Э. А. Уткин, Н. И. Морозова, Г. И. Морозова. – М. : Акалис, 1996. – 207 с.
8. Фатхутдинов Р. А. Инновационный менеджмент / Р. А. Фатхутдинов. – СПб. : Питер, 2008. – 448 с.
9. Йохна М. А. Економіка і організація інноваційної діяльності : [навч. посібник] / М. А. Йохна, В. В. Стадник. – К. : Видавничий центр «Академія», 2005. – 400 с.
10. Толковый словарь Ожегова / С. И. Ожегов, Н. Ю. Шведова [Электронный ресурс] – Режим доступа : http://www.jobtoday.com.ua/slovar/slovo_v.php
11. Большой Энциклопедический словарь [Электронный ресурс] – Режим доступа : <http://dic.academic.ru/dic.nsf/enc3p/293094>
12. Большая советская энциклопедия [Электронный ресурс] : в 30 т. – М. : «Советская энциклопедия». – Режим доступа : <http://slovari.yandex.ru/~книги/БСЭ/>
13. Peter Tufano, Daniel Schneider Using Financial Innovation to Support Savers: From Coercion to Excitement [Электронный ресурс] – Режим доступа : <http://www.fdic.gov/about/comein/mar19doc2.pdf>
14. Міліц-Черняк Р. Дифузія і абсорбція інновацій банківських продуктів [Електронний ресурс] – Режим доступа : http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/VNULP/Ekonomika/2008_628/34.pdf
15. Szambelańczyk J., Ławryniewicz M.: Innowacyjność w polskim sektorze bankowym – problemy i dylematy. W: Czy sektor bankowy w Polsce jest innowacyjny? Zeszyty BRE Bank – Case 79/2005.

16. Балабанов И. Т. Инновационный менеджмент / И. Т. Балабанов. – СПб. : Питер, 2001. – 208 с.
17. Финансовый инжиниринг : [навч. посібник / за ред. О. М. Сохацької]. – К. : Кондор, 2011. – 660 с.
18. Utterback J. A dynamic model of process and product innovation / J. Utterback, W. Abernathy // OMEGA, The Int. of Mgmt Sci., Vol. 3, № 6, 1975. Pergamon Press. Printed in Great Britain – PP. 639-656.
19. Abernathy W., Clark K. Innovation: Mapping the winds of creative destruction / W. Abernathy, K. Clark // Research policy, № 14, 1985 – PP. 3-22.
20. Henderson R., Clark K. Architectural innovation: the reconfiguration of existing product technologies and the failure of established firms / R. Henderson, K. Clark // Administrative Science Quarterly, 1990. – № 35. – PP. 9-20. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.innovationzen.com>
21. Chandy R. Innovation typologies / Rajesh Chandy, Jaideep Prabhu // Cambridge, UK [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://faculty.bus.olemiss.edu/>
22. Vives A. Financial Structuring of Infrastructure Projects in Public-Private Partnerships: An Application to Water Projects / A. Vives, A. M. Paris, J. Benavides, P. D. Raymond // Inter-American Development Bank, Washington D.C, 2006.
23. Finnerty J. An Overview of Corporate Securities Innovation / J. Finnerty // Journal of Applied Corporate Finance, 1992. –Volume 4. – PP. 23-39.
24. Griffith Jones, S., and De Lima, T. F. Alternative Loan Guarantee Mechanism and Project Finance for Infrastructure in Developing Countries / J. Griffith Jones, T. De Lima // prepared for Ford Foundation and IDS, Institute of development studies, University of Sussex, Brighton, UK, 2004. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.stephanygj.net/papers/LoanGuar1Feb2004.pdf>
25. Settel D. The Rise of MDFI Investments in Private Equity Funds / D. Settel, A. Chowdhury, J. Orr // The Journal of Private Equity, Winter 2009. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://crgp.stanford.edu/publications/articles_presentations/Settel_Chowdhury_Orr_Rise_MDFI_Investments_Private_Equity_Funds.pdf
26. Bertolini L. How to improve regulatory transparency: Emerging lessons from an international assessment / L. Bertolini // PPIAF Grid Lines, 2006. – Note No.11, June.
27. Ploeg C. V. New Tools for New Times: A Sourcebook for the Financing, Funding and Delivery of Urban Infrastructure / C. V. Ploeg // Canada West Foundation, Canada, 2006.
28. Grigg, N. S. Infrastructure Finance: The Business of Infrastructure for a Sustainable Future / N. S. Grigg // Wiley Finance Series, New Jersey, U.S, 2010.
29. Perez C. Technological Revolutions and Financial Capital / C. Perez // Edward Elgar, Cheltenham, UK, 2002. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://library.hse.ru/incoming/docs/book1840649224.pdf>
30. BIS: Recent Innovations in International Banking. – Bank of International Settlements, Basel, 1986. – [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.bis.org/ifc/publ/ifcb31.htm>
31. Tufano P. Financial Innovation / P. Tufano, Constantinides, M. Harris and (eds.) // Handbook of the Economics of Finance (Volume 1a: Corporate Finance). – Elsevier, Amsterdam, 2003. – PP. 307-336.
32. Merton R. C. Financial innovation and economic performance / R. C. Merton // Journal of Applied Corporate Finance, 1992. – №4(4). – С. 12-22.
33. Бэр Ханс Питер. Секьюритизация активов : секьюритизация финансовых активов – инновационная техника финансирования банков / Х. П. Бэр ; [пер. с нем. Ю. М. Алексеев, О. М. Иванов]. – М. : Волтерс Клувер, 2006. – 624 с.
34. Международный круглый стол «Финансовые инновации и судьба русского языка: IPO, секьюритизация, деривативы – всех этих слов по-русски нет?», Государственная Дума, 7 ноября 2006 года. [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.dis.ru/gif/fm/arhiv/2007/finance_market.pdf
35. Scott W. R. (1981). Organizations: Rational, Natural, and Open Systems / W. R. Scott. – Prentice-Hall, Englewood Cliffs, NJ. [Електронний ресурс] – Режим доступу : [EPOC_2010_MostafaviAbraham.pdf](http://www.ipo2010.com/ipo2010_MostafaviAbraham.pdf)
36. Perez C. Microelectronics, Long Waves and World Structural Change: New Perspectives for Developing Countries / C. Perez // World Development. –1985. – Vol. 13, № 3. – P. 441-463.

Надійшла 15.04.2011